

SZERKESZTŐSÉG
és
KIADÓ HIVATAL

hová a dolgozatok
és előfizetési pénzek
küldendők:

Kolozsvár, Ref. Theologia,
2. számú lakás.

VASÁR NAP

KÉPES CSALÁDI HETI UJSÁG.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület „egyházi értekezlet”-e támogatásával
Szerkesztik:

Nagy Károly,

Vajda Ferencz,

ref. theol. tanár, felelős szerkesztő.

sz.-lónai pap főmunkatárs.

Megjelenik minden vasárnap egy íven.

Előfizetési ár:

Egy évre . . . 4 korona   Negyedévre . . . 1 korona.
Félévre . . . 2 korona.   Egy szám ára . 10 fillér.

Vallásos élet.

A legtöbb ember tévesen gondolkozik a vallásos életről. A vallásosság gyakorlását *egyik* emberi foglalkozásának tekinti csupán. Mint a hogy mindennek meg van a maga ideje és a mikor szántani kell szánt, mikor vetni kell, vet, mikor aratni kell, arat: úgy osztja be mindennapi foglalatoskodásai közé vallása iránti kötelességeit is. Magát a vallást olyanoknak tekinti, mint az ünneplő ruhát. Mikor eljő a vasárnap felveszi. De az ünnep elmúltával ismét leveti magáról és bepakolja szépen ládájába, szekrényébe és ott pihenteti, a míg ismét sora kerül.

Nem is lehet ez másképp azoknál, a kik külsőségekben keresik a vallásos életet. Erre pedig milliókat, meg milliókat vezet a magát *«egyedül üdvözítő»*-nek hánytorgató római egyház. Vessed a keresztet, locsold be magadat szentelt vízzel, hallgassad a misét füleddel, (mert sziveddel úgy se érezhetsz, — eszeddel nem érthetsz semmit abból), mondjad az ima órában gyorsan imádságodat (nehogy a kiszabott számból nyelved vagy egyet ne peregtesse el), gondosan válogasd meg ételeidet, mikor böjtölnöd kell, gyónd meg bűneidet és kérjed a bocsánatot sokszor náladnál gyarlóbb embertársadnak kezéből, mikor ideje szakíts időt a bucsujárára, csóköld a szentképet, keresztet, feszületet s mindenekfelett mondj le saját józan eszedről, lelkiismeretedről s engedelmessé vák az egyháznak, illetőleg papjának. Ezekben áll — szerinte — a vallásos élet gyakorlása. Ezekhez semmiköze a mindennapi életnek. De viszont ezen vallásos élet gyakorlatnak sincs semmi köze a mindennapi élethez.

Valjon igazi keresztyén vallásos élet ez? Idvezítőnk azért hagyta volna reánk az ő szent örökségét, hogy ebben egy mellékfoglalkozási ág legyen minden foglalkozású emberek számára? Mit is mond csak Jézus a keresztyén vallásnak, az isten országának rendeltetéséről? «Hasonlatos a menyneknek országa a mustármaghoz, mely jóllehet minden magoknál kisebb, de mikor felnevekedik a füvek közt legnagyobb és végre fa nevekedik belőle, annyira, hogy az égi madarak reá szálljanak és fészket rakjanak ágain». És ismét: «Hasonlatos a menyneknek országa a kovászhoz, melyet az asszony vevén elegyít három mércze lisztben, míg mind megposhad az.» (Máté XIII. 31–33.)

És mit is mond Pál apostol az igaz keresztyének életéről? «Ő tőle (Istentől) ő általa és ő benne vagynak mindenek.» (Rom. XI. 36). A cselekedetek könyve pedig így ír: «Ő általa élünk, mozgunk és vagyunk.» (XVII. 28.)

Krisztus vallásának hivatása tehát az, hogy beárnyékolja az embernek egész életét, hogy minden dolgainkat átjáró kovásza legyen a mi életünknek. Nemcsak bizonyos napokon, nemcsak bizonyos órákban hanem mindenkor «benne élünk mozgunk és vagyunk.»

A ki a Krisztust fel nem öltözi, az nem képes erre a keresztyéni életre. A ki pedig telöltözte őt: az nem veti és nem vetheti le az ünnep estéjén, mert hozzá nőtt, testvére, vérévé változott. Igaz keresztyén nem érzi feszes ünnepi ruhának a vallást, a mely akadályozná a rendes munkában, viszont becsületes munkájától nem félti, hogy pecsétet kap.

Igy az igaz vallásos élet tehát: Istenben, — az ő törvényeiben —, a Jézus Krisztus követésé-

ben való élet. És ez nem lehet az istentiszteletre, nem lehet az imádkozásra, nem lehet a vallásos szertartásokra szorítva csupán.

Mindennapi munkánk lelkiismeretes végzése, hivatásunk betöltése épen úgy vallásos élet folytatásunk része, mint istentiszteletünk, imádkozásunk, ha Isten törvényével megegyező. Ezért mondja Luther, hogy az a szolgáló, ki reggel hivatása szerint tisztára kispri és rendbehozza konyháját, igazabban imádkozik, mint az a barát, a ki szív nélkül litániázik az oltár előtt. És igazat kell adnunk a szívekbe tekintő költőnek, midőn bátor őszinteséggel szól: «Láttam én csárdában tisztább szíveket már, mint kit naponkint lát térdelni az oltár.»

Ne feledjük azért soha az igéket: «a tisztáknak minden tiszta.» Legyen távol tőlünk imádkozásunkban, áhitatoskodásunkban, minden álszenteskedés és felfuvalkodás. De legegyszerűbb teendőink teljesítésében is érezzük, hogy isteni rendeltetésünknek, felelünk meg. Akkor életünk a maga egészében Istenben való, tehát igazi vallásos élet lesz.

Hogy ilyenek lehessünk, hogy egész életünk Istennek szentelt jóillatu áldozat lehessen, hogy lankadó erőnk izmosodjék, azért imádkozunk az erő kiapadhatatlan forrásához — Istenhez; hogy egymás hite által épüljünk, hogy Isten örök igéjének evangéliumával tápláltassunk azért kell minél szorgalmasabban gyakorolnunk a közösséges istentiszteletet, a templomot. Az imádság, a nyilvános istentisztelet, az ének és predikáció — magvetés: Isten hinti szívünkbe az ő

segedelmének, szeretetének, áldásának magjait, hogy e földön istenes-életnek, itt és a jövődön örök életnek gyümölcseit teremje számunkra.

Magvetés nélkül nincs gyümölcsozás, de csirátlan magot hiába öntesz özőnével is a földbe. A lélek nélküli csupán külső vallásos szertartások ilyen csirátlan mag. A mi szívünk legyen Isten igéjével bevetett szántóföld; gyümölcse a mi Istennek tetsző életünk. Ebből látszassék meg, hogy Krisztus követői — evangélium szerint reformált keresztyének vagyunk!

Pásztor.

Örök élet.

*Egy sírdombon ülök künn a temetőben,
Az akácfa rügye itt zsendül előttem.
Itt látom még jakó arczát a halálnak,
De nyomán mindenütt már új élet támad.
Vajjon meg volt halva és most újra éledt??
— Nem. Örök az élet!*

*Egy sírdombon ülök, édes anyám sirja,
Könyűjét a szemem érte rég' elsírta.
Ha csak por volt, porlik, itt a helyém, régen.
És én a lelkemben megremegve kérdelem:
Meghalt az én anyám, és itt semmié lett??
— Nem. Örök az élet!*

TÁRCSA

Apróságok Bethlen Kata életéből.

III. A betegápoló.

Mint a krónikások feljegyezték, az Urnak 1719-ik esztendejében, pestis ütött ki Erdélyországában. Rettenetes nyavalya ez! Fekete halálnak is nevezik, mert a kit megrohan, szénfeketére változtatja rövid idő alatt, egész testét, s aztán kiméletlenül éragadja. Méntség nincs. És mivelhogy a betegség nagyon ragadós, a szerencsétlen, pestisbe esett embertől mindenki menekül, még az övéi sem valami szívesen ápolják, mert hát, édes az élet és jó a mi szemeinkkel nézni a napot.

Régen még el sem temették, hanem hónapokon keresztül ott hevert az áldozat, s mikor megszűnt a ragály, akkor tették sirba. Ma már ez is másként van. A keresztyén szeretet nagyon megennyhitette a ragályos betegek utolsó perceit. Temetésük pedig azonnal megtörténik, hogy a pestis öldöklő csirái tovább ne terjedjenek.

Történt pedig, hogy a fent jelzett eszten-

dőben, Fehéregyházán is kiütött a pestis. Éppen pünköst nagy hete volt, midőn egy este Hauer László uramat erősen kirázta a hideg. Ágyba fektült. Megrémült felesége, Bethlen Kata hivatá másnap a medgyesi borbélyt, ki igen híres ember vala és belső kurával is szokott orvosolni. Úgy látszik, a borbély felismerte a nyavalyát. mert nem rendelt semmi orvosságot, hanem gyorsan tovább állott . . .

A beteg állapota súlyosabb lett. Görcsök fogták el. A forróság felette nagy mértékben emésztette. Félrebeszél . . . Felesége éjjel-nappal mellette volt, ápolta, vigasztalta, mert a cselédség, egy párnak kivételével, megrémült és elmenekült az udvarból. Úgy adta a jó Isten, hogy a nagy beteg piros pünkösti másodnapján egy cseppet megkönnyebbült. Mintha érezte volna a Szent Lélek alászállását; mintha amaz égi erő megihlette volna az ő lelkét is: Istenre gondolt, szeretett volna imádkozni . . .

Midőn a feleségének ezt tudtára adá, az röktön megkéré az udvarban tartózkodó barátot, — mert miként husvétra, úgy most is hűségesen eljött volt egy barát Székely-Udvarhelyről — hogy jelennék meg a beteg ágya mellett, imádkoztassa és adja fel az utolsó szentséget. A barát erősen megszeppent és azt felelte, hogy ő, bizony egy tappodtat sem megy, mert ő soha életében nem volt beteg mellett, azt sem tudja, mit kell ott

Higgyen bárki bármit ezen a világon
 En az én hitemet a szívembe zárom.
 Kiket én szerettem nem haltak meg nekem,
 Ha eltemették is, tovább élnek velem.
 Én is sirba hullok — velök tovább élek
 Mert örök az élet.

(Ér-Kávás.)

G. Diószeghy Mór.

Gusztáv Adolf és a harmincz- éves háboru.

(Folytatás.)

A cseh főkelők olyan utra léptek, melyről visszatérni nem lehetett. Eljárásuk gyors és erőszakos volt, de nem nehéz igazolni. A trónörökös ellen irányult az erőszakos eljárás és nem alaptalanul. A hogy megérkezett Bécsbe Thurn grófék tettének híre, Ferdinánd trónörökös szerencsét kívánt akirálynak. Ez az esemény Európa előtt igazolni fog minden erőszakot, melyekkel a cseh protestánsokat megsemmisítheti. Ez is jezsuita politika: belekergették a protestánsokat a lázadásba, hogy aztán fejüket vehessék. Így akarták gonoszságaiukat törvényes színbe vonni. Jól mondja Madách (olv. Madács) «A rosszat, mert rossz, senki sem teszi, az ördög is jogzimeket keres» Szemökre lehet-e vetni a cseheknek, hogy fegyverhez nyultak, mikor trónjuk örököse így nyilatkozott: «Az engedetlenség, a törvénytelenység és lázadás mindenkor karöltve jártak a protestantizmussal. Mindazon szabadságoknak, melyeket a császárok a rendeknek engedtek, csak az volt az eredménye,

hogy követelései szaporodtak. Az eretnekek (protestánsok!) minden lépése a fejedelmi hatalom ellen van irányozva. Fokonkint mentek daczról-daczra egészen az utolsó megtámadásig; rövid idő mulva még a császárnak egyedül sértetlenül maradt személyét is megfogják támadni Ily ellenséggel szemben csak a fegyver segít s a katolikus egyház egyedül ezen felekezeti védképeni elpusztulása után biztos. A háboru kimenetele ugyan bizonytalan, de bizonyos a bukás, ha a háboru elmarad. A lázadók elfoglalt jószágai a költségeket bőven kifutják és a kivégzések borzalmi a többi országos rendeket jövőre engedelmességre tanítják.» Ilyen tanácsot adott a trónörökös az uralkodónak. A főkelők igyekeztek egész Csehországot hatalmukba keríteni. A császári vezérek is megjelentek Bouqoi (olv. Bukoá) és Dampierre (olv. Dampier) Folytak a kisebb csatározások, miközben meghalt II. Mátyás s utóda lett II. Ferdinánd, a jezsuiták növeltje. Ingolstadtban már megkészítették a tervet Ferdinánd részére. A terv a reformáció teljes kiirtása volt oly országokból, melyek lakosságának többsége a reformált vallás híve volt. És Ferdinándot alkalmas eszközzé nevelték. Ő már hallotta Szűz Mária szavait: «Ferdinándom, nem hagylak el téged.» Most is, mikor a régi terv kiviteléhez kellett fogni, elment Lorettóba, hogy kikérje ahoz Mária kegyét és VIII. Kelemen pápa apostoli áldását. Nagy volt a vállalat. És Ferdinánd oly csodálatra méltó szívósságot és állhatatosságot tanusított, melyet csak a vallásos rajongás magyarázhat meg. Örökös tartományaiban fegyver nélkül nyomta el

csinálni, s ha valamit eltalál felejteni, igen nagy penitencia tartása létszen érette. Inkább eltávozízik az udvarból, mintsem a beteghez menjen.

— Jól van, páter ur, mondá Bethlen Kata, menjen Isten hírével dolgára, nehogy tudatlansága miatt bűnbe essék.

És ekkor ő maga kezébe vette bibliáját, imádságos könyvét és imádkozni kezdte ez árnyék-világból elkészülő férje-urát Miként írja: «szépen vallást tétetett vele, hogy csak egyedül Jézus Krisztusnak tökéletes elégtétele és közbenjárása által kíván idvezülni, minden maga érdeméhez és a szentekhez való ragaszkodás nélkül.» E vallástétel után egészen megkönnyebbült. Ijadalmat alig érezett. Lelki szemével már látta a megnyilatkozott egeket és ott, az Istennek jobbján állni az ő szent Fiát, Jézust, a ki őt is megváltá a bűnből. Ajkai, e mennyei látománya, még egyszer imára nyilottak meg: Hiszek egy Istenben, hiszek Jézus Krisztusban . . . Tovább nem mondhatta. Ezen a szón, felesége ölelő karjai között, lelkét kilehelte. Meghalt, minden pápista czeremónia nélkül.

Ez volt az első szomorúság, mely Bethlen Katának, különben is bánatos lelkére nehezédék. Az első, de nem az utolsó. Most férjét veszíté el, kihez, igaz, hogy vallása miatt, nem szívesen ment feleségül, de mégis sajnálta, mégis megsíratta. Mert tizenkilenczéves korában két gyermekkel,

reményteljes állapotban maradt özvegyiségre. Az özvegyiség, az árvaság pedig mindenkor súlyos volt. Az volt Bethlen Katára nézve is!

A pestis nem szűnt meg. Előbb Pál nevű fiának a dajkája, azután egy más, házi cseléd csett bele. Ezeket is Bethlen Katának kellett ápolni. És ő ápolta akkora szeretettel, annyi gondnal, mintha saját gyermekei lettek volna. Mig nem, azokra is elkövetkezett a sor. Mert, egy év mulva, előbb Sámuel fiát, a nagyobbikat, azután Pált, a kisebbiket egy hét alatt eltemeté.

Bethlen Kata nem zúgolódott, hanem halát adott a könyörülő Istennek, hogy kedves gyermekeit magához vette és nem engedte meg, hogy vallásával ellenkező vallásban neveljék fel.

* * *

Abban az önfeláldozó szeretetben, melylyel Bethlen Kata férjét, cselédeit, gyermekeit ápolta: egy ős keresztyén szokást látunk megnyilatkozni. Az apostolok cselekedeteiről írott könyvben olvassuk, hogy az első keresztyéneknek kiváló gondjuk volt a szegényekre és a betegeknek. (Lásd csel. V. VI. R.) Hogy ezeknek gondját minél jobban felvehessék: hét férfiakat választának, kiket megbiztak, hogy szólják az Istennek beszédét és szolgáljanak a szegények asztaloknak.

a protestáns istentiszteletet s most fegyvert kovácsoltatott országaiban való elnyomására. Forrongott az új uralkodó minden országa és tartományára. Fennen hangoztatták mindenfelé: «Ne legyen többé valláskülömbőség, hanem legyen egyenlő jog minden keresztyén egyházra nézve Hire jár, hogy az országba idegen népet gyűjtenek a csehek elnyomására. Ezt fel kell keresni és a szabadság ellenségeit egész Jeruzsálemig üldözni.»

Már Bécszet is megostromolták — bár sikertelenül — a főkelők, midőn a német-birodalmi rendek Ferdinándot császárrá választják Frankfurtban. Mig ott fejére tették a császári koronát, Csehországban trónvesztettnek nyilvánították. Ferdinánd — mondották a csehek — ellensége az ő vallásuknak és szabadságuknak, átkos tanácsával a meghalt királyt ellenük izgatta, az országot idegenek martalékaivá tette; a spanyolokkal Csehország felett titkos alkudozásokba ereszkedett: ezek miatt elvesztette igényét a koronához. És a rendek ezen nyilatkozat után V. Frigyes pfalci választó fejedelmet Csehország királyává választották. — De fájdalom, a csehek csalatkoztak új királyukban, — ez pedig csalatkozott a protestáns fejedelmekben, kiktől hathatós segítséget remélt. Mintha csak valami ígézet járta volna be az országokat, a forrongó népek lába gyökeret vert, mozdulatlan állottak, mikor sietni kellett volna a csehek segítségére. A magukra maradt cseh főkelőket egy rövid óra alatt megsemmisítették a császáriak Fehéregy mellett 1620 nov. 8-án. V. Frigyes és az életben maradt főemberek menekültek. Az ország fővárosa megadta magát s példáját követték a többiek. Cseh-

ország sorsa ezzel eldőlt Megsemmisült a vallásszabadság, megsemmisült a népszabadság. A hatalmas győző így békót kovácsoltatott s reáverte egy egész országra. A foglyokat vérpadra hurcolták; a menekülteket halálra ítélték, javukat elkobozták, neveiket az akasztófára szegezték. A protestáns lelkészeket mind kiűzték az országból; a felségi levelet Ferdinánd saját kezével tépte szét, melyben Rudolf a vallásszabadságot biztosította volt. Porrá zúztak minden szabadságot. Ferdinánd feltétlen ura lett országainak. Nem mint király és népe állottak szembe egymással, hanem mint győző és legyőzött. A háboru be volt fejezve. Ferdinándtól függött, hogy nagylelkűségével, kegyelmével, igazságosságával fölemelje, magához kapcsolja a leveretteket és biztosítsa milliók boldogságát vagy a vak bosszútól vezetve vérel hízalja országai földjét s földönfutóvá tegye alattvalói millióit. Ferdinándot jezsuiták nevelték, tanácsadói a jezsuiták voltak: választása csak az utóbbira eshetett. A csehországi lázadásból, a lázadást elnyomó hadjáratból német és azután európai háboru lett.

Midőn a császár győzelme tetőpontján állott, eszébe jutott a fogadás, melyet Lorettóban tett volt *főtábornoknőjének*, Szűz Máriának. Mennyei koronára vágott, ezért fűrésztötte földi koronáit vértengerben. Helyet óhajtott szerezni magának a szeretet Istenének országában, ezért gyűlölt vakon és engesztelhetetlenül mindent, a mi nem katolikus. Kedvet akart szerezni Isten előtt, ezért ölette alattvalóit fegyverrel, pallossal Istennek nagyobb dicsőségére. A protestantismust vérébe

(Csel. VI. 2.) Ezek voltak a diákonusok, egyházi szolgák.

Később, azt látjuk, hogy a diákonusok mellett, *nők is* forgolódnak, az ugynevezett *diákonissák*, a kik különösen a női-nem körül teljesítették szolgálatot. (Lásd: Rom. XVI 6. I. Tim. III. 11.; V. 9.; Titus II. 3.)

Ezen kis csirából fejlődött ki a katolikus egyházban az apáczarend, mely a szerzetes rendekhez hasonlóan, több osztályt képez és hol tanítással, hol betegápolással foglalkozik. Számuk igen nagy; előzőnlötték Európa minden országát. Nálunk is nagyon sok iskolájuk van, s a mi még fájdalmasabb, nagyon sok protestáns szülő taníttatja ott gyermekét. Az onnan kikerült leánygyermek pedig aligha lesz jó protestáns soha!

De, a katolicizmus nemcsak a nőnevelés, hanem a betegápolás közül is, igen nagy buzgóságot fejt ki, s ez uton is sok lelket ingat meg hitében. Állami kórházainkat előzőnlötték az irgalmas nővérek, s szenvedő betegeinket a szent kereszttel vigasztalják, annak bűvös erejéhez fűzik a felgyógyulást. És a szegény beteg, testi fájdalmi mellett, vagy nagy lelki harcot viv meg, hogy a kísértésnek ellenállhasson, mint Molnár József, kolozsvári tanár, kit maga Majláth püspök ur látogatott meg kórházi czellájában, a szent kereszttel; vagy pedig ismerete fogyatékos, hite

gyenge levén: nem tud ellenállani, elbukik. És az ilyenek vannak nagy számmal!

Hát a protestantismus mit tett a diákonissa intézménnyel? Nem vetette el, mert keresztyén talajból nőtt ki, de nem is fejlesztette annyira, mint a katolicizmus. A külföldi protestánsok ugyan jóval elébb állanak, mint mi — mert nálunk jóformán semmi sincs — de az eredmény ott sem kielégítő. Mert pl a protestáns Poroszországban több irgalmas nővér van, mint a mennyi diákonissája van az egész német protestáns egyháznak. Hazánkban, tudtunkkal, két diákonissa ház van. Az egyik Budapesten a reformátusoké; a másik Pozsonyban a lutheránusoké.

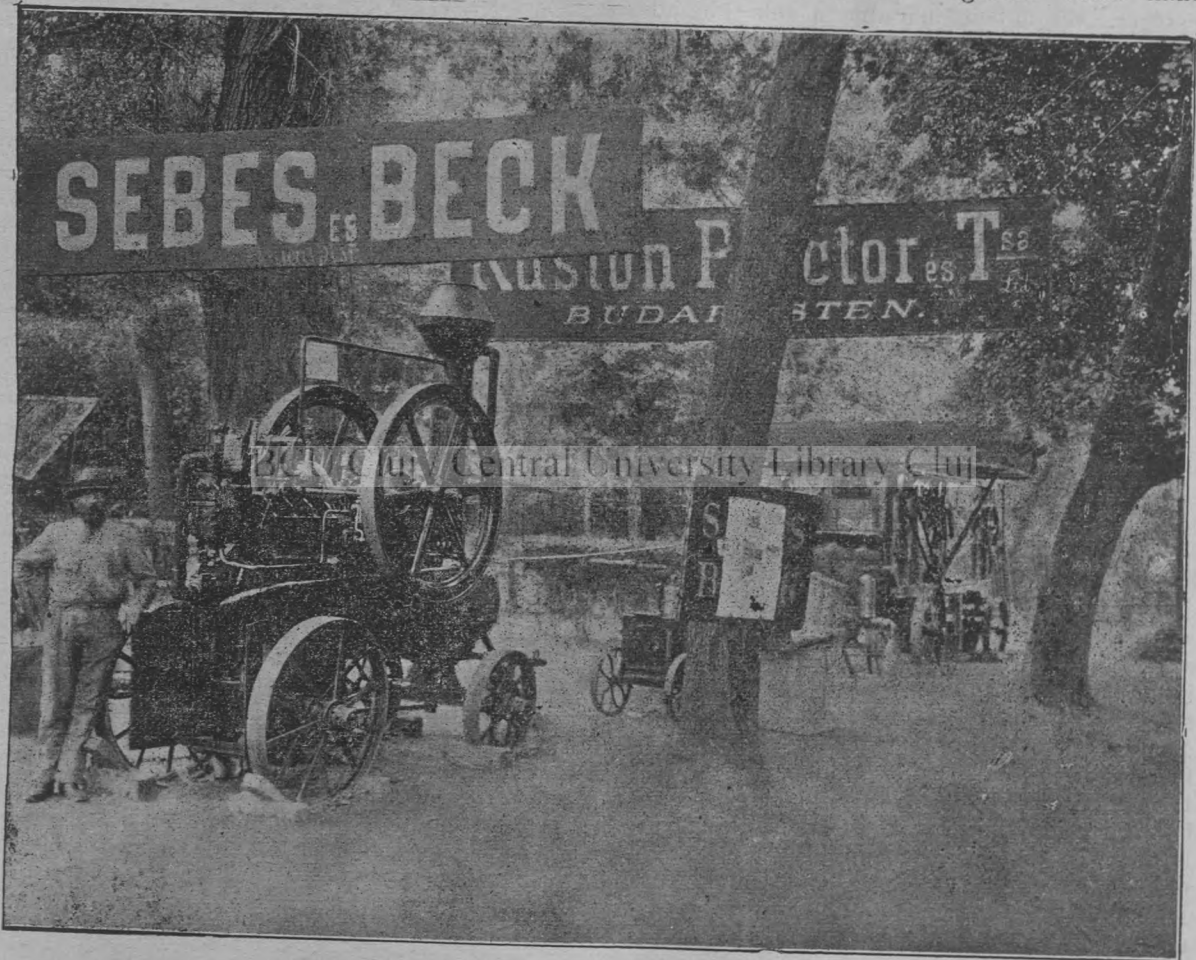
Ez bizony nagyon kevés. Az egyházi élet munkásságának a diákonissa intézmény is egyik életerős szervét kell, hogy képezze. Legyen gondunk a mi szegényeinkről, a mi betegeinkről. Allítsunk minél hamarabb mi is diákonissa képző intézetet; hiszen a tiszta keresztyénség a református vallásban él, s egy református nő is, hogy milyen önfeláldozással tud betegét ápolni, azt fényesen mutatja a Bethlen Kata példája.

Székely Ferencz.

kell fojtani, kerüljön bármilyen áldozatba: ez a jelszó Bécsben. Magyarországot csak Bethlen Gábor dicső erdélyi fejedelem erős karjai szabadítják meg Csehország szomorú sorsától. Bethlen győzelmes fegyverei kényszerítik a királyt, hogy nemzetünk vallási és politikai szabadságát biztosítsa az 1621-ben kötött nikolsburgi békében.

A háború színtere, a mint említettük, Németország lett. A németek segítségére IV. Keresztély dán király fog fegyvert. Ekkor már foly a vetélkedés Dánia és Svédország királyai között. Keresztély előtérbe lép Gusztáv Adolfal szemben, hogy később neki engedje át a harczteret Németországon, melyen Gusztáv Adolf oly diadal-

egy borzasztó háború vései közé döntötte. A protestánsok kettő között választhattak: vagy vallásukról, vagy hazájukról lemondanak. A győzelmes császár 1629-ben kiadta a *visszaállítási rendeletet*, melynek értelmében az ágostai vallásbéke óta (1555) elfoglalt egyházi birtokokat vissza kell adni a katolikus egyháznak és a főurak és fejedelmek jogot nyernek, sőt kötelesek alattvalóikat visszakényszeríteni a katolikus egyházba és a kálvinisták továbbra is kizártnak minden jogból és szabadságból. Mint villám sulytott a rendelet a protestánsokra. Ha végrehajtnák, életerüket vágják el általa. Mintha megdermített volna minden kar, mintha a földhöz szegeztek volna minden

Részlet a kolozsvári mezőgazdasági-gépkiallításból.

masan villogtatja fegyverét. A császárnak a katolikus szövetséggel együtt önálló hadsereget kellett szerveznie, hogy a kivivott előnyöket biztosíthassa a saját részére és ebben jó szolgálatot tett neki Wallenstein gróf gazdag cseh nemes, a császári sereg vezére. Meg is jelent az önálló császári hadsereg Németországban, IV. Keresztély dán király vereséget szenvedett s kénytelen volt szigetjeire visszavonulni, a hol a Keleti tenger megvédte a győző bosszujától. Németország ismét Ferdinánd kezében volt. A háború borzalmait, csapásait kétségbejuttatott katolikusok és protestánsok egyaránt. Vágyva-vágytak a béke és a nyugalom után. Most is Ferdinándtól függött a béke. Ő most is pártállást foglalt el s az országot ismét

lábát, mintha megbüvölve megszibbadtak volna a tagok: a protestáns államok mozdulatlan állanak és tehetetlenül meresztik szemüket a pallosra, mely életerüket készűl ketté vágni. A császár már a végleges győzelemről álmodik; már hiszi, hogy eljött az óra, melyben fogadását beválthatja. De Isten másképp végezett. A pápa és a hatalmas katolikus francia király megirigylik a német császár szerencséjét. XIV. Lajos francia király miniszterének biztatására fegyvert fog a hős svéd király, **Gusztáv Adolf**, hogy megmentője legyen egyháznak, vallásának: az igazságnak.

(Folytatása következik.)

Miként ruházkodjunk?

A ruha nem arra való, hogy azzal cifrálkodjunk, gangoskodjunk, vetélkedjünk, kaczerkodjunk, hanem arra, hogy testünket fedje s ezáltal megóvja a hideg ellen, a nap égető leve, por, szenny, eső és sérülések ellen, továbbá arra is, hogy azt a temérdek méreganyagot, a melyet bőrünk verejték alakban kiizzad felszívja, magában egyenletesen elossza s azután a szabadlevegőn elpárologtassa. Mert, ha a verejték bőrünkön száradna fel, salakjával eldugná, betömné a bőr lyukacsait s ekkor a bőr nem teljesíthetné kötelességét, vérünkben maradna a sok kiizzadásra váró méreg, halálosan megmérgezné vérünket. Ha pedig a ruha csak felszívja, de nem osztja magában széjjel a verejtéket, egy helyen facsaró vizessé válnék, lehűtené a bőrt, s hüléses betegséget okozna.

A bőrnek egyik fő feladata a verejték elválasztáson kívül az is, hogy száraz állapotban az életfenntartására sok oxigént, éltető levegőt sziv fel. Ha pedig a bőr szennyes; a szennyanyag fölemésztja a levegő éltető elemét, s a lég már romlott állapotban jut a bőr pórusain át a vérbe, tehát a helyett, élénkitene, újabb betegítő mérget mérget visz magával oda.

A ruha a meghűléstől az által véd meg, hogy a testben fejlődő meleg rendszeren elillanó, elsugárzó feleslegét rossz meleg el vezető tulajdonságánál fogva vissza tartja s ezzel a ruha alatt levő levegőt fűti, felmelegíti annyira, hogy a bőr kellemes melegben marad. A nap szúró, égető hevéitől pedig aként őriz, hogy ismét rossz meleg átvevő tulajdonsága által mintegy vissza utasítja a napsugarakat. Ezért készül a ruhaszövet oly anyagból, a mely a meleget nehezen veszi át, mint pl. gyapjúból, gyapotból, lenből, kenderből stb. És ezek között az anyagok között az a jobb, a melyben több apró, igen finom, láthatatlanul finom likacs van, mert ezen likacsokat igen finom levegő részecskék töltik ki, a melyek ha a testből kisugárzó melegtől áthevültek, nem egykönnyen bocsátják ki magukból a meleget. Tehát minél több finom likacs, és nem minél nagyobb lyukak, rések, mert az utóbbiakon átfúj a szél, tehát meleg helyett hideget kap a test.

A vastag szövet sok finom légoszlopot zár magába, s minél vastagabb, annál melegebb, de a finom és ruganyos gyapjúból való szövet, ha vékonyabb is éppen annyi finom levegő réteget vesz fel. Így tehát a vékony angol kabátszövet ép oly meleget tarthat, mint a sokkal vastagabb székelly zakó (zeke), a különbség csak az, hogy a zakó nehezebb, súlyosabb lévén erősebb, csontosabb ember kell a viselésére, s miben a mi székelly atyánkfiaiainál hál' Istennek nincs hiány. Mozgó, munkálkodó emberben sokkal több meleg képződik, mint az ülő foglalkozást folytató emberben. Így hát a vér is sokkal melegebb, következésképpen a munkás, mozgó ember vékonyabb ruhával is beéri. Ezért van szüksége a kocsin, szekerén utazó embernek nehéz, vastag bundára

a végből, hogy ez a kevesebb melegtől többet tartson vissza a bőr melegen tartására. Legmelegebb a sötét gyapju ruha, kevésbé meleg a gyapot szövet, még kevésbé meleg a len és kender vászon. Hát a selyemről mit mondjak? Ez a cifra, fényes portéka télen hűt, nyáron melegít, tehát éppen az ellenkezőjét teszi annak a mit tennie kellene. Így hát ruhára nem is hasznos, legfennebb arra jó, hogy az istennyilatól megvédjen, mert a villám a selyem szöveten lesiklik.

A felső ruha (kabát, nadrág) a meleg szabályozására való, ellenben az alsó ruha (ing, gaty) arra, hogy a verejtéket feligya, szétossza, s elgözellőgtesse.

Nedvességből az a szövet sziv fel többet, a melynek szálaiban csatorna húzódik végig. A gyapjú szálaik egész végig csatornások. A len és a kenderszálakban szintén csatorna van, de ez mint a nádnál, közfalakkal megvan szakítva. Ez is sziv fel verejtéket, de csak annyit a mennyi a csatornát a legközelebbi közfalig megtölti. Így tehát a len és kender szövetben a víz nem oszthatván szét, hamar meggyül átnedvesedik a ruha darab, s a nedves ing stb. meghűti az embert. Éppen így van a dolog a gyapjuszövettel is. Ebből tehát az következne, hogy még alsó ruhának is legjobb volna a gyapju szövet. Gyapju szövetből készül a Jäger-ing is, a mely a verejtéket úgy felszívja, hogy vizes sohasem lesz, legfennebb némi nyirkosság érezhető rajta. A Jäger-gyapju-ing egyuttal nagyon meleg is, tehát télen igen kellemes lehet. De éppen az a nagy hibája, hogy jó meleget tartva, a bőrt meleghez szoktatja, elkenyezteti, elpuhítja s ha aztán valahogy egy kis szél valahol a bőrhöz jut kész a hülés, kész a betegség. Már pedig az embernek egészsége fenntartására az a kötelessége, hogy a testét a hideg ellen megerősítse, megedze, nem pedig az, hogy elpuhítsa. Ezért én, mint orvos, s mint emberbarát Jäger ruha viselését egészséges embernek jó lelkiismerettel nemcsak, hogy nem tanácsolnám, hanem egyenesen eltiltanám. Beteg öreg embernek azonban és olyanoknak, a ki súlyos betegség után le van gyengülve nemcsak télen, de különösen ősszel és tavasszal igen jó szolgálatot tesz. Minő alsó ruhát viseljük hát? Jó vastag len, vagy kendervászonból készült inget és gatyát kivált ha a kenderszálak közé 20—30%-nyi finom gyapjú szálát kevert a takács. Ez a legjobb.

(Folytatása következik.)

Dr. Kovács Áron.

Hazai krónika.

Az országgyűlés a husvétii szünet után is a híres «Adria» javaslatot tárgyalja. Így nevezik ugyanis azt a társaságot, mely tengeri hajókat tartva, kereskedelmüket tengeri úton a külfölddel fenntartja és lebonyolítja. Hegedüs Sándor keresk.

miniszter most szerződést kötött e társasággal, a melynek értelmében bizonyos összegű subvenzióért (állami támogatás) a társaság köteles lesz annyi hajót és a bizonyos idegen kikötőkbe annyiszor indítani s a szállításokat olyan árért teljesíteni, a mint azt a miniszter kikötötte. E szerződésnek legnagyobb ellensége a pápista néppárt, mely a kereskedelmet nem valami jó szemmel nézi (ha csak nem a bünbocsátó czédulákról vagy a szerzetesek üzleteiről van szó), ha pedig zsidó keze is van a dologban: akkor épen esküdt ellensége annak E szerződés ellen is ők vezetik a harcot az ismert jezsuita elvek és eszközök szerint. Segít nekik az Ugron-párt néhány embere is. Először azt próbálták meg, hogy a minisztert saját pártjával összeveszítsék. A mi szinte sikerült is nekik, mert Hegedüs miniszter legalább az «igazmondást» feltételezte róluk. Midőn azonban kitűnt, hogy *Rakovszky* néppárti atya a minisztert csuful becsapta: átláttak a szitán és a jobb érzelműek most már még ez elemi követelményben is csalódva a néppártban, elfordultak tőle. Most már tovább tájékozunk, de minden eredmény nélkül.

Közben *a király ő felsége* több heti tartózkodásra *Budapestre* érkezett egész udvartartásával. Lesznek udvari bálók, fogadások, ünnepek s megelégnék a magyar főváros. Az első fényes ünnepség

az új koronaörnek gróf Széchenyi Bélának (a nagy István fiának) beiktatása volt, melyen a királyt Széll Kálmán miniszterelnök képviselte. A fényes szertartás után a koronát és koronázási jelvényeket az új királyi palota helyiségeibe vitték át és a pánczélszobába szobába helyezték el, hogy valami veszedelem ne érje.

A kath. kereszttörvény most már áterjedt *a bíróságokra* is. A keresztet és feszületet ott is kezdik az asztalra kitenni. Egy ügyvéd e miatt nem akart a bírósággal tárgyalni. Megbüntették érte. Hát büntetni lehet, de tiltakoznunk kell az ellen, hogy minden állami intézményt pápista mázzal vonjanak be. A kereszt csak vonuljon a templomba, a hol szeretik, az életben pedig foglalja el helyét az élő Krisztus az ő igazságával, békességével és szeretetével. Ennek bizonyára még folytatása lesz.

Mai képünkhöz.

Mai képünk egy részletet mutat be *a kolozsvári mezőgazdasági gépkiallításból*. Magyar hazánk népe tulnyomó többségében földmivelőkből áll. Ennélfogva általában azt mondhatjuk: a milyen a földmivelő nép sorsa olyan az ország állapota. Hogy ez manapság nem valami virágzó fájdalom nagyon is érezzük. Ennek oka nem csak mások, de jórészen magunk is. Az új idők kivánalmaiból nem sokat tanultunk. Azt tartottuk, hogy a földmivelés tudományából elég annyi, a mennyit az apáinktól örököltünk. Az újabb időben

ezen akar változtatni a földmivelésügyi miniszterium s ebben fáradoznak a gazdasági egyletek is, köztük első sorban küzdve az Erdélyi Gazdasági Egyesület. Ennek fáradozásával létesült az az egész nyáron tartó kiállítás Kolozsvárt, a melyben a mezőgazdasági gépek vannak közszemlére kitéve, hogy egy pár fillér belépési díj mellett megismerkedhessenek az egyszerű földmivelő és kisbirtokosok is azokkal az eszközökkel, a melyek használata gazdasági munkáikat megkönnyítik és birtokukat jövedelmezőbbekké teszi. Olvasóink közt igen sok ilyen ember lévén, úgy gondolkodtunk, hogy jó szolgálatot teszünk nekik is, ha felhívjuk erre figyelmüket. A ki Kolozsvárt a nyáron megfordul, el ne mulassa megtekinteni.

Egyházi élet.

A maros-ujvári ev. ref. egyháznak Lukács László m. kir. pénzügyminiszter 400 négyszög méter helyet adott a kincstári birtokból, hogy arra új templomát felépíthesse. Az egyház buzgó lelkesze, *Fancsó Lajos* már eddig szép összeget gyűjtött templom-építési célra, és így a közel jövőben díszes, új temploma fog épülni a maros-ujvári reformátusoknak, miután az alkalmas helyiség is meg van hozzá.

Uj Lorántffy Zsuzsánna egylet. Szatmár-megyében, Szatmár központtal «*Lorántffy Zsuzsánna*» egyesület van alakulóban, mely első helyen a protestáns növelés fölkarolását tűzte céljául. A mozgalom a vármegye előkelő protestáns női körében élénk viszhangra talált. Nagyon üdvös mozgalom; örvendünk, hogy a társadalom minden rétegében érdeklődés keletkezett egyházi életünk megerősítése iránt. Csak eljő az idő, mikor az erdélyi, előkelő protestáns nők is megmozdulnak és megalakítják «az erdélyi protestáns nőegyletet!»

A Baldácsy-alapítvány állása. Br. Baldácsy Antal, dúsgazdag kath. főúr összes vagyonát a protestáns egyházaknak hagyta volt. Ezt a szép örökséget a protestáns felekezeteknek egy közös bizottsága kezeli. Ez a bizottság a napokban adta ki az alapítvány állásáról szokásos évi jelentését. Az alapítványi vagyon összes értéke ingatlanokban, felszerelésben, értékpapírban és készpénzben 1.418,845 kor.; az alapítványi vagyon összes terhe 367,844 korona, a miből az ügyvivő javaslata szerint a tulajdonos 11 egyházkerület egyenként 8—8 ezer, összesen 88 ezer k. osztalékot kap, 5600 k., a tartalékalaphoz csatoltatik és 17.111 korona pénztámaradványul a folyó évre áthozatik.

Nazarénusok veszedelme. A biharmegyei Vajda községben ismeretlen tettesek kegyetlen támadást intéztek a községbeli nazarénusok ellen. Amikor a nazarénusok esti ájtatosságra a templomukban összegyülekeztek, eddig még ismeretlen emberek rájuk zárták az ajtókat, azután a templom köré sűrűn szalmát hintettek és a szalmát

meggyújtották. A láng bevilágított a templomba, ahol nagy rémület támadt. A nazarénusok menekülni akartak; de nem tudták a bezárt ajtót feltörni, csak akkor, amikor már az egész épület lángban állott. Ekkor nagynehezen kimenekültek, de sokan közülük súlyos égési sebeket kaptak. Ez nem volt szép és keresztyéni cselekedet, menteni sem akarjuk, de indító okát némileg értjük. A nazarénusok, baptisták a vallásos élet mételei. A Krisztus nevében, a kegyesség czégére alatt annyi visszaélést, egyház- és társadalom-ellenes dolgot követnek — éjszakának idején, mikor csak a lopók járnak — hogy nem csudálkozunk, ha a biharmegyeiek szemtelen bosszura adták magukat. Ideje volna már, hogy a törvényhozás megrendszabályozza a futkározó apostolokat!

Istentisztelet — telefonon. Az eset ugyan hol történhetett volna máshol, mint Amerikában. Az Egyesült-Államok Mount-Pleasant nevű városában a községtanács nemrégiben bezárta az összes iskolákat és templomokat, mert himlő-járvány pusztított a városban. De a vallásos érzésű lakosság semmi áron se akart lemondani a vasárnapi prédikációról. Eogták magukat bevezették a telefont a templomba s vasárnap aztán mindenki otthon, a telefonkagylóból hallgatta végig a vallásos énekeket és a lelkipásztor beszédét. Így aztán elég volt téve ugy a vallásos érzületnek, mint a közegészségügy követelményeinek. Nem ártana nálunk is sok házhoz bevezetni a drótot, mert akkor többen hallgatnák a vasárnapi prédikációt, mint manapság!

Vegyes hírek.

Intő ssámok. A kimutatás is bizonyítja már, hogy hazánkban ez év első negyedében megdöbentő sok haláleset volt. Minden 1000 közül 29 halt meg. Persze egyebek mellett hozzájárul a szomorú eredményhez az is, hogy a betegek 70% orvosi segítségben nem részesül.

Alkohol v. szeszellenes mozgalom indult meg Budapesten is. E hó 18-án dr. Forst zürichi egyetemi tanár, az örültek háza igazgatója fog az egyetem nagytermében ingyenes előadást tartani a szesz romboló hatásáról. Pálinkaellenes szövetség alakult a munkások közt is, mely működését a vidékre is kiterjeszteni szándékozik.

Mire nem jó Lourdes? Lourdesban, Franciaországban van egy csodatévő barlang. Manókkal van a fala teleaggatva, bénák hagyták ott őket. Drága arany és ezüst ajándékok lepik el a Szent Szűz szobrát. Oda jár zarándokolni, aki vak, aki béna vagy nyomorék és hisz. A csodatévő Máriához most százezer zarándok fog járulni, hogy — változtasson meg egy törvényt, amit a minap hoztak Franciaországban. A francia törvény az egyesületek alakításáról szól és éle azok ellen a klerikális egyesületek ellen irányul, melyek politikai agitációs célokra pénzt gyűjtene. Az asszumpcionista, kiket leginkább

fenyeget veszedelemmel a törvény, szervezik a nagy lourdesi zarándoklást. Persze csudát kérnek az Istentől, de maguk gondoskodnak arról, hogy természetes uton: a nép felbujtása és fanatizálása által ériék el céljukat. Hanem az igazságnak nagyobb ereje lesz a fanatizmusnál még — zarándoklatok mellett is.

Kik hajtották végre gróf Batthyány Lajoson a halálos ítéletet. Sánta István elhunyt debreczeni ügyvéd, a ki 1848—49-ben nemzetőr volt, naplójában följegyezte azoknak a neveit, a kik 1849. október 6-án gróf Batthyány Lajost az Uj-épület udvarán agyonlőtték. Az illető katonák, kik egy vadászszázalóban szolgáltak, névszerint: *Lukács János, Weber Pál és Vurda Agost.*

Kossuth Lajos virágai. Tarsolyné Nyiri Zsuzsanna biharmegyei parasztasszony éveken át rakosgatta össze filléreit, hogy Pestre utazhasson Kossuth Lajos sírjához. Mikor megvolt a szükséges pénz, fel is ment Pestre és felkereste Kossuth apánk sírját. Emlékezetnek okáért egy pár virágot szakított le a sírról, de megjárta vele, mert a temető ör 3 korona birságot fizettetett e rettenetes kihágásért. Mikor aztán haza került egy szép levelet irt Kossuth apánk fiának, melyben elpanaszolja, hogy hogyan járt a Kossuth Lajos virágaival. A levél mellett küldött egy szép koszorút is és meghagyja, hogy azt tegyék a sírra, hogy abból mindenki vihessen magával egy emléket. Kossuth Ferencz szép levélben felelt Tarsolyné asszonynak és egy csomó virágot küldött neki az apja sírjáról.

A husvétii öntözések eredete. A husvétii öntözésnek többféle magyarázatot adnak, a legelfogadhatóbb az, mely szerint az első keresztyéneknél azokat, kik a ker. hitre átakartak térni, előbb gondosan kioktatták a vallás ismeretére és azután *husvétkor* tömegesen vették fel őket a keresztvizzel való leöntés által a keresztyén egyház kebelébe. A keresztvíznek áldó hatása általánosan ismeretes volt, azért az emberek áldás kívánásukat vízzel való leöntés — mint jelképes cselekvény által — fejezték ki egymás iránt. Ekkép magyarázható meg talán ama szokás is, hogy a megöntözött még akkor is megköszöni a locsolást, amidőn abban semmi köszönet sincsen. Sok helyt, pl. a kalotaszegen nem a husvétii, hanem a *névnapi* öntözés van szokásban.

Szerkesztői üzenetek.

J. L. K. Martonfalva. — Bocsánatot kérünk, de részünkről semmi bizalmatlanság sem foggott; fenn. Az a szám «Mutatványszám» volt s ha a megrendelés iránt — az előfizetési összeg nélkül is — értesítést nem kaptunk, — mert így áll a dolog! csak természetes, hogy több számmal nem alkalmatlankodtunk. Egy levelezőlap nem a világ! Most a két czimre az összes eddigi számok is mennek. Az irt esett elég sajnós nos minket szomoruan jellemez. Figyelemmel kísérik éppen azt a kört Üdvözlöt.

K. B. H. Bodon. — Köszönöm. Alkalmadtán felhasználjuk. Szívesen várunk, ha legalább jelzik. Hát hány példány menjen?!

Pásztor. Igen köszönjük mindkettőt. Levelet írunk. **Th. Gy. Alpestes.** Kérdésére a feleletet az E. P. L. 16-ik számában találja; kérését készséggel teljesítjük.

J. S. H.-Szoboszló. — Köszönjük. Levél megy.